

de aldaar gehouden „joutes“; zoowel deze beiden als de graaf van Etampes verschijnen herhaaldelijk in de onmiddellijke omgeving van Philips, die b.v. den laatstgenoemden, een zijner voornaamste legeraanvoerders, in den zomer van 1451 medenam naar Luxemburg en in datzelfde jaar bij de „épreuves“ en „premières lances“ van zijn zeventienjarigen zoon Karel zoowel zijn neef van Etampes als graaf Wolfert van Bouchain in zijn gevolg had. En zoo behoorden ook de chef du conseil (Chevrot), de opperkamerheer (Croy), de stadhouder van Holland en Zeeland (Lannoy) en de kanselier van Bourgondië (Rolin) tot degenen, wier aanwezigheid niemand zal verwonderen en die dan ook in de kronieken telkens in 's Hertogen gevolg worden vermeld. Dit, laatste geldt mede voor den graaf van Oostervant, sedert den dood van gravin Jacoba met, het Bourgondische hof op den besten voet — door den jongen Charolais naar men zegt zelfs met „père“ aangesproken — en voor de beide andere Borselen's; terwijl ook voor de overige genoemde edelen geen enkele reden bekend is, waarom zij omstreeks het najaar 1449 niet te Brugge aanwezig zouden geweest zijn; en eindelijk van die enkelen, wier tegenwoordigheid men had kunnen verwachten — en dus bij een symbolische voorstelling zeker zouden zijn afgebeeld — destijds de heer van der Vere, naar wij reeds zagen, misschien nog wegens zijn Schotsche reis afwezig was. Dat ook meer toevallige omstandigheden, thans onmogelijk meer na te gaan, zoowel voor hem als voor anderen oorzaak van afwezigheid kunnen geweest zijn, spreekt vanzelf. Bij deze enkele opmerkingen meen ik het te kunnen laten.

(Wordt vervolgd.)

De Burggraven van Leiden vóór 1339,

door Jhr. Mr. W. A. BEELAERTS VAN BLOKLAND.

Na afloop der 29 April j.l. gehouden Algemeene Vergadering heb ik voor de toen aanwezige leden eene voordracht gehouden over de Burggraven van Leiden en hunne nazaten vóór 1339. Van verschillende zijden is sedert dien het verzoek tot mij gekomen zelf van die voordracht, welke ik niet vooraf op schrift had gesteld, een eenigszins omstandig verslag in ons Maandblad te geven, opdat het medegedeelde niet te loorzoude gaan. Gaarne voldoe ik aan dat verzoek en geef ik hieronder nogmaals de resultaten van mijn onderzoek betreffende de Leidsche Burggraven in de vroege middeleeuwen ten beste, in de hoop dat deze beschouwingen tot verdere nasporingen aanleiding zullen geven en daardoor meer en meer licht moge komen op een gebied, waar thans nog veel duisternis heerscht en een tastend voortschrijden geboden is.

In de eerste plaats heb ik natuurlijk Prof. Blok's „Geschiedenis eener Hollandsche stad in de middeleeuwen“ (1910) geraadpleegd, aangezien daarin, zooals bekend, de stad Leiden ten tooneele wordt gevoerd.

Op blz. 10 van dit werk deelt Prof. Blok mede, dat in de oorkonde, waarin het bezit van het Egmonder klooster wordt vermeld¹⁾, ook sprake is van eene weide in *Leytherebroeke* aan de Mare, in leen gehouden door *Dodo et castellanus*, waarop hij laat volgen: „Wie

¹⁾ v. d. Bergh. Oorkb. I, n° 68.

„de eerste dezer twee is, zal moeilijk zijn na te gaan²⁾, „maar iets later (1108) vinden wij onder de voornaamste „edelen van Holland als getuigen in oorkonden een „*Adelwinus de Ledene cum filiis suis*³⁾, in 1143 een „*Alwinus castellanus de Leithen*⁴⁾, in 1168 een *Elinand „castellanus de Leythen*⁵⁾. In noten verwijst Prof. Blok naar de oorkonden, waarin deze personen voorkomen en welke ook hier zijn aangehaald, maar daarenboven zegt hij eveneens aan den voet der bladzijde en wel naar aanleiding van den in 1108 vermelden *Adelwinus de Ledene cum filiis suis*: „Ik zwijg hier met opzet van „den gelijknamigen *Adalwin castellanus* in het zeer „ernstig verdachte charter van 1083 (Oorkdb. 1, n° 89). „Deze zou anders vermoedelijk de eerste bekende kas- „telein wezen“; en wat *Adelwinus'* zonen betreft, schrijft hij: „Zijn *Walpertus et Florentinus de Leda* van 1207 „(Oorkdb. n° 214), *Volpertus de Leda* van 1212 (ib. n° „228) die zonen?“

Of het, charter van 1083 valsch is, of is vervalscht, kan hier buiten bespreking blijven. *Adelwin castelanus* toch komt daarin alleen voor als getuige en aangezien door de oorkonde van 1108, welke niet verdacht is, vastst. at, dat de toen vermelde *Adelwinus de Ledene* meerderjarige zonen had, kunnen wij gevoegelijk aannemen, dat deze *Adelwinus*, zelf reeds in 1083 meerderjarig was. Hij kan dus toen zeer wel als getuige zijn opgetreden, maar alleen blijft het eene open vraag, of hij destijds *castellanus* (van Leiden) was. Met Prof. Blok moeten wij dus voorshands als eerstbekende *castellanus* van Leiden stellen: *Adelwinus de Ledene*, vermeld in 1108.

Ten aanzien van diens zonen, die in genoemd jaar met hem als getuigen optraden, moet ik echter met Prof. Blok van gevoelen verschillen. Deze zonen toch, die in 1108 meerderjarig waren, kunnen bezwaarlijk worden vereenzelvigd met *Walpertus et Florentinus de Leda* vermeld in 1207 en den *Volpertus de Leda* van 1212. Ik moet dit voor eene ongelukkige vergissing van Prof. Blok houden. Dat, overigens deze *Folpert* en *Floris* niets met Leiden te maken hebben en hier dus geheel moeten worden uitgeschakeld, moge ik even aantoonen. Ik breng dan eerst in herinnering het, verband, waarin deze personen in 1207 voorkomen. Uit de aangehaalde oorkonde blijkt, namelijk, dat zij bij den dood van Graaf Dirk VII de zijde hebben gehouden van diens dochter Ada en tegenwoordig zijn geweest bij haar huwelijk met graaf Lodewijk van Loon. Zij waren dus tegenstanders van Ada's oom Willem, die zich na den dood zijns broeders met wapengeweld meester heeft gemaakt van het graafschap Holland. Nu leert, ons de Egmondsche kroniek, dat Graaf Willem kort na zijne overwinning „*Aspren* munitioem *Folperti et, Florentii* adversario- „*rum suorum exercitu tam Zelandensium quam Hollan- „densium expugnatam dejecit*“⁶⁾. Zonder eenigen twijfel hebben wij hier met dezelfde *Folpert* en *Floris* te doen

²⁾ Wie de eerste dezer twee was, doet hier m. i. weinig ter zake, daar het voornamelijk aankomt op de identificering van den hier niet met name genoemden *castellanus*. Dezen kan ik vooralsnog ook niet thuis brengen, maar Dodo houd ik voor des Graven ridder Dodo, die identiek zal zijn met Dodo van Voorhout, 1107—1108 (v. d. B. 1 n° 94, 98 en 99).

³⁾ Ibidem, n° 99.

⁴⁾ Ibidem, n° 124. Zie ook n° 133 (1156).

⁵⁾ Ibidem, n° 147.

⁶⁾ Zie *Matthaeus' Analecta* 2° druk II, bla. 495.

en hun slot Asperen wijst ons den weg ter verdere identificeering. Hun geslachtsnaam de *Leda* is niet te vertalen door *van Leiden*, maar door *van der Lede* en *Folpert* en *Floris* waren de voorloopers van het latere geslacht van *Arkel*, zoodat wij hen verder, waar het geldt de Burggraven van Leiden, kunnen laten rusten ⁷⁾.

Gaan wij thans na, hetgeen Prof. Blok aangaande de castellani van Leiden na den in 1168 genoemden *Elinand* zegt, dan zien wij, dat hij op blz. 13 mededeelt, dat sedert 1202 *Jacobus*, als castellanus namens de grafelijkheid het bevel voerde (Oorkdb. 1, n°. 188) en dat deze in 1204 (ib. n°. 200) voor het eerst met den titel „burggravius” wordt aangeduid. In aansluiting hiermede moet worden gelezen hetgeen op blz. 17 staat, t.w.: „De omstandigheid, dat de Leidsche burcht nog in 1206 „als grafelijk „allodium” genoemd wordt ⁸⁾, geeft recht „om te besluiten, dat omzetting van het oude ambt in „een leen eerst na dat jaar is geschied. Meer is er niet „van te zeggen, want ook van den toenmaligen burggraaf, kastelein *Jacob*, kennen wij, behalve het reeds „gezegde, weinig anders dan zijn naam, die in 1241 „voor het laatst onder die van Holland's aanzienlijke „edelen voorkomt” ⁹⁾.

Dat de omzetting van het ambt van castellanus in een leen eerst na 1206 zoude zijn geschied, omdat in eene oorkonde van dat jaar de Leidsche burcht nog als grafelijk „allodium” wordt genoemd, waag ik te betwijfelen en in ieder geval geloof ik niet, dat dit feit recht geeft daartoe te besluiten. Het wil mij namelijk voorkomen, dat de betiteling „allodium” hier alleen wil zeggen, dat de burcht, niet door den Graaf in leen werd gehouden (van den Keizer of eenigen anderen leenheer), maar 's Graven eigen was, hetgeen m.i. niet in zich sluit, dat de Graaf de burcht destijds niet reeds zelf in leen had uitgegeven. Hoe dit echter ook zij een feit is het, dat zekere *Jacob* kastelein of burggraaf van Leiden was gedurende bijna de geheele eerste helft der 13de eeuw.

Opmerkelijk is, dat in de 21 Augustus 1200 door Graaf Dirk VII en zijne gemalin te Leiden gegeven oorkonde ¹⁰⁾ geen kastelein van Leiden onder de getuigen wordt genoemd. *Jacob* treedt voor het eerst als zoodanig op in Februari 1202 in eene eveneens door het Grafelijk echtpaar te Leiden gegeven oorkonde ¹¹⁾. Na dien komt hij, zooals door Prof. Blok reeds is opgemerkt, geregeld voor tot in 1241.

Omtrent hem en zijne opvolgers zegt Prof. Blok voorts op blz. 18: „Als zijn broeder wordt in 1223 *Theodericus* „genoemd ¹²⁾, waarschijnlijk zijn opvolger, die in 1243 „kastelein is ¹³⁾ en tweemaal voorkomt ¹⁴⁾ als voornaam „ridder, onderscheiden door den titel „dominus”.

„Dan vinden wij in 1251 ¹⁵⁾ eene vrouw, *Christina*, „genoemd „castellana de Leyden”, die goederen in leen

⁷⁾ Het verband, waarin *Volpertus de Leda* in 1212 voorkomt, kan, nu zijne identificeering langs andere weg is gelukt, als een nader bewijs van de juistheid daarvan worden aangehaald.

⁸⁾ T.w. in v. d. B.'s Oorkb. I, n° 208.

⁹⁾ Hij wordt vermeld in v. d. B.'s Oorkb. 1, n°s 227, 234, 237, 247, 270, 276, 279, 283, 298, 309, 333, 351, 353, 382.

¹⁰⁾ Ibidem, n° 162.

¹¹⁾ Ibidem, n° 188.

¹²⁾ Ibidem, n° 283.

¹³⁾ Ibidem, n° 399.

¹⁴⁾ Ibidem, n°s 412 en 413.

¹⁵⁾ Ibidem, n° 646.

„krijgt van heer *Hendrik van Kuik*. Deze *Christina* nu „was, blijkens een getuigenis van familieverhoudingen „van haren kleinzoon uit 1343 ¹⁶⁾, gehuwd met heer „*Dirk*, jongste zoon van heer *Albrecht* of *Albert van „Kuik*, welke *Dirk* in 1253 ¹⁷⁾ zelf naast zijn vrouw „als kastelein van Leiden genoemd wordt. Nu is het „zeer goed mogelijk, dat deze *Theodericus* (*Dirk*) van „1253, die „miles” genoemd wordt, dezelfde is als de „*Theodericus* van 1223 en de „dominus” van 1241 en „1245; dan zou deze uit den huize van *Kuik* geweest „moeten zijn en derhalve ook zijn broeder *Jacob*. Het „is evenwel ook mogelijk, dat deze vroegere *Theoderici* „(*Dirken*) van 1223, 1241, 1246 en die van 1263 twee „verschillende personen waren; maar dan zou de „cas- „tellana” *Christina*, zuster of dochter van den eerste „of van *Jacob*, een vrouwelijke burggraaf en niet een- „voudig de vrouw van den burggraaf geweest moeten „zijn, wat voor dien tijd niet zeer waarschijnlijk te „achten is en verder door niets wordt bevestigd.

Het is dus ook wel aan te nemen, dat *Jacob* en *Dirk* „beiden werkelijk uit den huize *Kuik* geweest zijn — „wij kennen hunne zegels, helaas, niet — en evenals „de latere burggraaf *Dirk* uit dit geslacht, hebben „moeten zegelen met het Kuiksche wapen, acht merels, „en dat der oude burggraven: in blauw een gouden „dwarsbalk. Maar dan zou heer *Albrecht*, volgens *But- „kens* in 1233 gestorven, behalve de drie door dezen „aan hem toegeschreven zoons nog een zoon *Jacob* gehad „moeten hebben, ouderen broeder van dezen *Theodericus*, „den jongsten zoon. De zaak blijft dus nog onzeker, „behalve dat de *Dirk* van 1253 buiten twijfel een *Kuik* „is geweest. De *Kuik*'s bezaten reeds omstreeks 1200 „ook het graafschap in de stad Utrecht, blijkbaar erfelijk „bezit” ¹⁸⁾.

Bij lezing van het bovenstaande moet een ieder wel sterk onder den indruk komen, dat er omtrent de afkomst der Leidsche Burggraven in de eerste helft der 13de eeuw bitter weinig positiefs is te zeggen. Prof. Blok accentueert dit nog eens door aan het bovenstaande dezen zin toe te voegen: „Met dezen burggraaf uit het „oude geslacht *Kuik*, opvolger van voorgangers, naar „wier afkomst wij zelfs niet kunnen gissen, komen wij „eindelijk op meer bekend terrein”. Wat de voorgangers van Burggraaf *Dirk* van *Kuik* betreft, „naar wier af- „komst wij zelfs niet kunnen gissen”, zegt Prof. Blok nog in eene noot: „Dat zij uit het geslacht *Wassenaer* „zouden stammen, zooals men vroeger meende, is niet „aan te nemen (vgl. *Obreen*, Het geslacht van *Wasse- „naer*, Leiden, 1903, blz. 8 vlg.). Het geslacht van „*Wassenaer* zelf is vóór 1200 niet bekend”.

Dit laatste moet mij even doen opmerken, dat bij *Obreen* t. a. p. niet sprake is van een afstammen van de burggraven van Leiden uit het geslacht *Wassenaer*, maar omgekeerd van de *Wassenaer*'s uit de Leidsche burggraven. De Heer *Obreen* kwam aldaar tot de slotsom: „de afstamming der *Wassenaers* uit de castellani van „Leiden is — hoewel waarschijnlijk — volkomen onbe- „wezen. Beperkend komt dit hierop neer: het is onbewezen

¹⁶⁾ v. Mieris, Charterb. 11, blz. 680.

¹⁷⁾ v. d. Bergh, Oorkb. I, n° 584.

¹⁸⁾ „De Geer, Het Oude Trecht, blz. 154. Vgl. over het Utrechtsche graaf- en burggraafschap: *Muller*, 11.; *Wap, Geschiedenis van het land en de heeren van Cuijk*, blz. 44 vlg. (zeer onkritisch)”.

„of niet onwaarschijnlijk dat — *Philip*, de eerste vermeldde heer *van Wassenaer*, een zoon was van *Halewijn*, castellanus van Leiden (overleden einde der 12^e eeuw), en daardoor een broeder van *Jacob*, castellanus van „Leiden”.

De Wassenaer's kunnen wij hier dus verder buiten bespreking laten. Hunne afkomst is in een volgend opstel uit een te zetten.

Hoe zit het nu echter met Burggraaf *Jacob* en diens opvolgers, is dienaangaande niet meer zekerheid te verkrijgen?

Bij het tastend voortschrijden in deze duisternis hebben wij ons van alle bekende hulpmiddelen te bedienen, na nog eens goed alle vaste punten te hebben opgenomen.

Onder die vaste punten rekent Prof. Blok ook het zegel van den lateren burggraaf *Dirk*. Deze zou hebben gezegd met „het Kuiksche wapen, acht merels, en „dat der oude burggraven: in blauw een gouden dwarsbalk”. Vermoedelijk heeft Prof. Blok hier Obreen gevolgd, die t. a. p. op blz. 9 schreef: „Het wapen der „oude burggraven van Leiden is: in blauw een gouden „dwarsbalk. De burggraven uit het geslacht *van Cuyck* „vierendeelden hun wapen hiermede” — maar Obreen stelde hierbij in eene noot: „Evenwel zegelt *Dirk van Cuyck* (1334) alleen met den balk. (Huisarch. VIII v.)”.

Bij onderzoek heb ik niet één zegel kunnen vinden, blijkens hetwelk de Leidsche burggraven uit het geslacht *van Cuyck* gesproten een gevierendeeld wapen zouden hebben gevoerd. In 1310, tijdens het leven van Burggraaf *Hendrik* zegelde zijn zoon *Dirk*, die toen reeds ridder was en zich *heer Dirk van Leiden* noemde, met eenen dwarsbalk en een barensteel met vijf hangers. Na den dood zijns vaders zelf Burggraaf geworden zijnde zegelde *heer Dirk* in 1320 e. v. jaren met het volie wapen, vertoonende den dwarsbalk zonder meer. Ook diens bastaardzoon *heer Simon van Leiden* al. van *Duvenborch*, op wien ik beneden terugkom, voerde den dwarsbalk en een bastaardstok daaroverheen zonder eenige herinnering aan het wapen der *Cuyck's* uit welken stam hij was voortgekomen.

Oogenschijnlijk is dit van niet heel veel belang, maar m.i. heeft het toch meer te zeggen, dan men zoo oppervlakkig zou kunnen meenen. Het is toch niet zonder betekenis, dat de Cuycksche Burggraven van Leiden hun aangeboren wapen geheel hebben laten varen en daarvoor een ander hebben aangenomen. Dat andere wapen, afkomstig van eenen vroegeren Burggraaf van Leiden uit anderen stam, moet algemeen bekend zijn geweest, anders zou het niet zoo grif zijn overgenomen.

Prof. Blok meent, dat het ook wel is aan te nemen, dat de Burggraven *Jacob* en *Dirk* uit den huize *Cuyck* zijn gesproten en zij een gevierendeeld schild met het Cuyck-wapen en dat der oude burggraven hebben gevoerd. Ware dit juist, dan zouden *Jacob*, die van 1202 tot 1241 voorkomt, en zijn opvolger *Dirk* het wapen van burggraven vóór 1200 bij het hunne hebben gevoegd. Dit nu kan ik niet aannemen en het verwondert mij, dat Prof. Blok, die van eene erfelijkheid van het burggraafschap van Leiden vóór het midden der 13de eeuw niet wil weten, meent wél te kunnen stellen, dat aanges telde kasteleins het wapen hunner voorgangers en dat nog wel uit de 12de eeuw, toen van erfelijke wapens hier nog geen sprake was, zouden hebben aangenomen.

Naar het mij toeschijnt, kan het wapen met den dwarsbalk van niemand anders afkomstig zijn dan van den Burggraaf *Jacob*, die van 1202 tot 1241 te Leiden resideerde. Hij was een man van aanzien, wiens wapen gedurende zijn langen levensloop tot algemeene bekendheid moet zijn gekomen, en het komt mij begrijpelijk voor, dat zijne opvolgers uit het geslacht van *Cuyck* dit bekende wapen hebben aangenomen met achterstelling van het hunne, evenals zij ook hunnen geslachtsnaam hebben laten varen voor dien van *van Leiden*.

Burggraaf *Jacob* wordt het laatst vermeld in 1241. Opmerkelijk is weder, dat in eene 17 Augustus 1243 door Graaf Willem II te Leiden gegeven oorkonde van den Burggraaf geene vermelding wordt gemaakt (onder de getuigen ¹⁹). Kort daarop, t. w. 29 November 1243 ²⁰), ontmoeten wij echter eenen Burggraaf van Leiden, thans *Th(eodericus)* geheeten, en dezen vinden wij terug in twee oorkonden van 23 November 1245 ²¹) door Graaf Willem II aan Haarlem gegeven. Daarop volgen oorkonden van 20 Juli 1261 en 30 Mei 1253 ²²), die ons doen kennen eenen *Christina castellana de Leyden*. Bij de eerste vergut Hendrik, heer van Kuik, dat de goederen, welke zij van hem in recht leen houdt, bij gebreke van eenen wettigen zoon, op hare wettige dochter zullen vererven. In de tweede treedt zij zelve als leenvrouw op en noemt zij zich *Cristina humilis castellana de Leydis, uxor Th. castellani ibidem militis*. In weerwil van de opvatting van Prof. Blok meen ik in deze *Christina* eenen Burggravin van Leiden te moeten zien, wier man, *Dirk* geheeten, slechts nomine uxoris Burggraaf van Leiden was en wanneer ik van uit dit oogpunt de verschillende bekende gegevens nog eens bezie en daarbij in aanmerking neem het gedeelte der verklaring 11 November 1343 afgegeven door vrouwe Hazetiaen van Raephorst ²³), luidende *want haren Dirck die Borchgrave van Leyden een broeder was te Kuucq, die des Borchgraven Dirck, die leste was, zijn oudevader was*, dan ben ik geneigd aan te nemen, dat Burggraaf *Jacob*, die in of kort na 1241 overleed, is opgevolgd in het burggraafschap van Leiden door zijne dochter *Christina*, gehuwd vóór 29 November 1243 met *heer Dirk*, des heeren broeder van *Cuyck*, wiens nazaten het wapen van zijnen schoonvader hebben aangenomen.

Sedert ik 29 April j.l. deze meening verkondigde, werd ik daarin niet weinig versterkt door het vinden eenen onuitgegeven oorkonde van 1284 ²⁴), waarin Burggraaf Hendrik (van Cuyck) spreekt van zijn en oude vader Burggraaf *Jacob*. Aangezien de grootvader van vaderszijde van Burggraaf *Hendrik* de heer *van Cuyck* was, met name *heer Albert van Cuyck*, kan Burggraaf *Jacob* niet anders dan zijn grootvader van moederszijde zijn geweest en staat hierdoor dus thans' de opvolging in het burggraafschap van Leiden vast te beginnen met *Jacob*, vermeld 1202-1241.

Hierboven maakte ik melding van *heer Simon den*

JQ) v. d. Bergh, Oorkb. 1, n° 397.

²⁰) Ibidem, n° 399.

²¹) Ibidem, n°s 412 en 413.

²²) Ibidem, n°s 546 en 584.

²³) Zie v. Mieris' Charterb. 11, bl. 680 en vgl. Bijdr. v. Vaderl. Gesch. en Oudh. 4de Reeks X, blz. 256 en 257.

²⁴) Deze volgt met andere bijlagen, wanneer ook de Wassenaer's zullen zijn behandeld.

bastaard van Leiden, alias **heer Simon van Duvenborch**, op wien ik terug zou komen. Een persoon van bijzondere beteekenis is hij niet geweest ²⁵⁾, maar behalve om zijn wapen, hetwelk ik reeds beschreef, verdient hij om twee andere redenen nog eenige aandacht.

Vooreerst moet ik wijzen op zijnen toenaam **van Duvenborch**, en daarbij herinneren aan **Philippus de Duvenburg**, die in 1220 voorkomt ²⁶⁾ en met wien de heer Obreen t. a. p. geen raad wist. Was de Duvenborch, waaraan **heer Simon** zijnen naam ontleende, eene bezitting der Burggraven van Leiden en heeft genoemde **Philips** dien vroeger bezeten? Dit zijn vragen, waarop ik thans het antwoord nog schuldig moet blijven, evenmin als ik met zekerheid kan bepalen, waar deze Duvenborch heeft gestaan, maar ik ben overtuigd, dat het zoeken van een antwoord op deze vragen tot het vinden van nieuwe belangrijke gegevens kan leiden en spoor daarom een ieder daartoe aan.

Voor het oogenblik is echter van meer belang, dat **heer Simon** het ambacht en de tienden van **Calsloe** in rechtleen blijkt 'te hebben gehad, want 28 November 1366 verleende Hertog Willem **Aechte heren Simons oudste dochter van Duvenborch, baat. te Leyden**, dit ambacht c. a., hetwelk door den dood haars vaders aan de grafelijkheid was vervallen ²⁷⁾. Dit feit heeft bij mij de vraag doen rijzen: hoe kwam **heer Simon** aan dit ambacht? en dientengevolge ben ik tot eigenaardiige ontdekkingen gekomen.

Het ambacht van **Calsloe** — later meer bekend onder den naam van Calslagen en oorspronkelijk **Calveslo of Calfslo** geheeten — was van ouds eene bezitting der Burggraven van Leiden en werd uit dien hoofde vaak aangeduid als des **burghgraven gherecht of ambacht** zonder meer ²⁸⁾. Waarschijnlijk heeft dus Burggraaf **Dirk** zijnen bastaardzoon Simon dit ambacht in recht leen verleend; na des Burggraven dood zal de Graaf van Holland dit goed als aan hem vervallen hebben beschouwd, daar hij geene wettige kinderen naliet, en sedert dien zal **heer Simon** Hollandsoh leenman wegens dit ambacht zijn geweest. Acten ten bewijze, dat dit de gang van zaken is geweest, heb ik echter nog niet gevonden.

Mijne aandacht intusschen op het ambacht van **Calslo** gevestigd zijnde, ging ik verder na wat dienaangaande te vinden mocht zijn. Ik zag toen, dat van Kaveslo melding wordt gemaakt in een stuk door van den Bergh uitgegeven in het eerste deel van zijn Oorkondenboek onder n° 191 en door hem gesteld op het jaar 1202 met een vraagteeken en aangeduid als een voorloopig verdrag tusschen den Bisschop van Utrecht en den Graaf van Holland over wederzijdsche geschilpunten. Aangezien in dit stuk wordt gezegd, dat de toen levende Domproost een broeder was van den **burghgravius**, die tijdens Bisschop Heriman leefde, ging ik na, wanneer die bisschop regeerde. Deze is, naar men meent, in 1162 Bisschop geworden en overleden 31 Januari 1166. In dien tijd (1143—1156) leefde, zooals boven is aangehaald, **Alwinus castellanus de Leithen**, die is opgevolgd

²⁵⁾ Uit zijnen levensloop zij hier alleen vermeld, dat hij door Hertog Willem 1350 tot hoofdman van Vlaardingen werd aangesteld.

²⁶⁾ Zie Bijdr. en Meded. van het Hist. Gen. te Utr. XXXIV, blz. 487 en 488.

²⁷⁾ Algem. Rijksarch., Holl. leenkamer n° 49, fol. 16vo.

²⁸⁾ Zie b.v. Hamaker, Grafel. rekeningen van Holland I, blz. 160, en Bijdr. en Meded. van het Hist. Gen. te Utr. XXII, bla. 180 en 185.

door zekeren **Elinand**, vermeld als **castellanus de Leythen** in 1168. Op grond hiervan meende ik het door van den Bergh op 1302 (?) gestelde stuk op omstreeks 1170 — om een rond jaartal te noemen — te moeten stellen en ik ging vervolgens na, wie de toen levende Domproost was.

In Mr. C. Pijnacker Hordijk's Lijsten der Utrechtsche Prelaten voor 1300, vond ik tusschen de jaren 1164 en 1172/3 Domproost **Arnold** vermeld, maar bij hem staat aangegeekend, dat hij misschien een broeder van den Utrecht'schen castellanus **Otto** was, onder verwijzing naar het opstel van dienzelfden Mr. Pijnacker Hordijk betreffende de castellani van Utrecht. Dit opstel sloeg ik na in deel 11 der vierde reeks van de Bijdr. voor Vad. Gesch. en Oudheidk., in de hoop daarin te vinden, waarom Mr. Pijnacker Hordijk hier, waar van **Kaveslo** sprake is, hetgeen toch zeker zal zijn te vereenzelvigen met **Cal(f)slo**, des Burggraven gerecht van Leiden, aan eenen castellanus van Utrecht heeft gedacht. Eenige motiveering daarvan vermocht ik echter niet te ontdekken. Ik voor mij meen dan ook, behoudens tegenbewijs, het er voor to mogen houden, dat Domproost **Arnold** 1165—1172/3, een broeder is geweest van den Leidschen Burggraaf **Alewijn**, 1143-1166. Voorts ben ik geneigd uit den inhoud van het hierbedoelde stuk van omstreeks 1170 af te leiden, dat deze Burggraaf **Alewijn** zonder wettige mannelijke nazaten is overleden, zoodat zijn in 1168 vermelde opvolger **Elinand** van anderen stam zal zijn geweest, daargelaten of het burggraafschap van Leiden destijds reeds erfelijk was.

De eerste Nassau's in Nederland,

door JER. MR. W. G. FEITH.

Het ligt niet in mijne bedoeling thans te onderzoeken, in hoeverre de Nassau's uit het huis Zutphen ¹⁾ of de Gelre's uit Nassau stammen, ik wil slechts nagaan, wie de eerste Nassau's in ons land zijn geweest en wanneer ongeveer zij daar gekomen zijn; de juistgenoemden, mogen zij al tot denzelfden stam behooren, zijn in geen geval Nassau's, want Rupert II en zijn broeder Hendrik I zijn de eersten geweest, die den naam Nassau in 1160 aannamen.

Hoort men veelal verkondigen, dat de Nassau's eerst in het begin der 15de eeuw in ons land zijn gekomen en wel te Breda, een enkele ²⁾ heeft er aan herinnerd, dat Jan I, de stichter van de domkerk, die in de tweede helft der 13de eeuw den bisschoppelijken zetel te Utrecht bezette, eveneens een Nassau was. Toch was hij niet de eerste. Immers zijn oudere broer Gerrit van Nassau komt reeds eerder in Limburg voor, waar ook hun zuster Jutte gehuwd was. Aanvankelijk moge het vreemd schijnen, dat deze drie Nassau's hier te lande — een gebied vrij ver van hun stamland verwijderd — voor komen, de verklaring ligt voor de hand, als men ziet, dat zij behooren tot een gezin van 10 kinderen, wier moeder een Nederlandsche was. Hendrik II van Nassau toch, zoon van Walram en Konegond van Weilburg, was gehuwd

¹⁾ Gust. Frhr. Schenk v. Schweinsberg, Geneal. Stud. z. Reichsgesch. 1909.

²⁾ Mr. S. Muller Fz., De elect Jan van Nassau, in Je Maintiendrai I bl. 31 vlg. 1905 en hetzelfde artikel in Schetsen uit de Middeleeuwen, Nieuwe bundel, III 1914.